
RUSYA SURİYE'DE NE YAPMAK İSTİYOR?

12.02.2018

Haber Rus, 11 Şubat 2018

Rusya, Suriye'de Irak Şam İslam Devleti (İŞİD) örgütünün toprak kaybı ve askeri yenilgisiyle birlikte, siyasi çözümü ve bu ülkenin yeniden inşasını önceliklerinden biri haline getirmek istiyor. Ancak Kremlin bir süredir bu yeni sürecin zorluklarıyla da yüzleşmeye başladı.

Kürt sorunu, Suriye'de özellikle dış askeri güçlerin durumu, bölgedeki İran-Suudi Arabistan rekabeti gibi birçok mesele Rusya'nın tek başına çözebileceği konular değil. Üstelik Rusya'nın "yeni Suriye'ye" yönelik planlarını revize etmesine yol açabilecek riskleri de içinde barındırıyor.

Rusya, Eylül 2015'te doğrudan askeri müdahaleyle Suriye'de sahadaki güç dengelerini değiştirdi. Daha sonra da 2017 başında Türkiye ve İran'la beraber kurduğu Astana masasından önemli kazanımlar elde etti. Suriye'deki asıl başarısı ise bahsi geçen sorunları ne şekilde aşabileceği veya idare edebileceğiyle yakından ilgili olacak.

Ortadoğu'ya dönüş yapan Rusya'nın Suriye'yle beraber bölgesel nüfuzunun sınırları, dış politikasının iki temel enstrümanı olan silah ve enerjinin çok ötesinde, bölgenin kangrene dönüşmekte olan 100 yıllık sorunlarına dair ortaya koyacağı vizyonu ve karmaşık ilişki ağlarını yönetebilme kapasitesiyle netlik kazanacak.

Farklılaşan Kürt vizyonları

Suriye'de Kürt sorunu, krizin başından beri hem gelişme gösteren hem de bütün aktörlerce ötelenen bir mesele oldu.

Krizin ilk yıllarında Suriye'nin kuzeyi önemli ölçüde Kürt Demokratik Birlik Partisi (PYD) ve askeri kanadı Halk Savunma Birlikleri'nin (YPG) kontrolüne bırakılırken, ne Ankara ne de diğer birçok aktör sorunun şimdiki gibi karşılına çıkacağını düşünmüyordu.

O dönem PYD'ye yönelik farklı tehdit algısına sahip olan Ankara, uzun süre PYD yönetimiyle diyalog arayan ve PYD'yi PKK'dan ayrıştırmaya çalışan bir politika izledi.

Bu süreçte muhaliflere verdiği destekle Esad'ın koltuğundan indirilmesini birinci önceliği olarak belirleyen Türk hükümeti, PYD'yi henüz "terör tehdidi" parantezine almış değildi.

ABD'nin Suriye'deki askeri mevcudiyetini meşrulaştıran IŞİD'le mücadele ise özellikle 2014 yılında örgütün Kobani kuşatması sonrasında hız kazanırken, Washington'ın PYD/YPG'yle sahada önce taktiksel, şimdilerde de stratejik işbirliğine evrilen sürecin kapısını araladı.

ABD'nin PYD'yle artan bu işbirliğine paralel olarak Türkiye'de Kürt sorununa yönelik yürütülen çözüm sürecinin 7 Haziran 2015'teki genel seçim sonrası son bulmasıyla Ankara'nın PYD'ye yönelik tehdit algısında da keskin bir dönüş yaşandı.

Rusya, Suriye'de Kürtlere özerkliği savunuyor

Rusya ise Suriye'deki Kürt sorununu hep siyasi çözüm sürecinde ele alınıp belirli parametreler çerçevesinde çözülebilecek bir mesele olarak gördü.

"Yeni Suriye"de Kürtlerin siyasi, idari ve sosyal haklarının her halükarda daha fazla olacağını öngören Kremlin yönetimi, Kürtlere Suriye'nin toprak bütünlüğü içerisinde bir çeşit özerklik teklifini Ocak 2017'deki ilk Astana toplantısında sunduğu anayasa taslağıyla somut bir şekilde gündeme getirdi.

Geçen yıl muhaliflerin ve Ankara'nın tepkisiyle karşılaşan Moskova, bu önerisini geri çekmediği gibi şimdilerde daha rafine bir şekilde Birleşmiş Milletler (BM) meşruiyetinde gündeme getirmenin yollarını arıyor.

Ocak ayı sonunda Rusya'nın Soçi kentinde düzenlenen Suriye Ulusal Diyalog Kongresi'nden çıkan en somut kararlardan biri olarak, Suriye'nin yeni anayasasının yazımına dair BM gözetiminde bir komisyon kurulması bu açıdan önemli.

Ankara'nın da desteğini alan Suudi merkezli önemli muhalif gruplardan Yüksek Müzakere

Komitesi'nin Soçi'deki zirveye katılmaktan son anda vazgeçip söz hakkını Türkiye'ye devretmiş olması, bu anlamda Moskova'nın işine gelen bir tablo da oluşturdu.

'Afrin', Türkiye'yi Moskova'nın vizyonuna yaklaştırabilir

Zira anayasa yazım sürecine eş zamanda Ankara'nın başlattığı Zeytin Dalı Harekâtı'nda Türk ordusunun sahada belli ölçüde yıpranarak muhtemel kayıplarının artması günün sonunda muhaliflerin yanı sıra Türkiye'yi de Moskova'nın Suriye'deki Kürt vizyonuna yaklaştıracak bir araç görevi görebilir.

Öte yandan, yeni dönemde PYD/YPG'yi Suriye'nin dış politika kararlarında, savunma/güvenlik stratejilerinde ve enerji kaynaklarının kullanımı ile transferinde Şam'a maksimum derecede bağımlı kılmaya çalışan Moskova'nın özerklik tasavvurunun, ABD'nin söz konusu bu başlıklarda PYD/YPG güçlerine açmayı planladığı manevra alanıyla temelden çeliştiğini de vurgulamak gerekiyor.

ABD'nin bölgedeki askeri varlığını Suriye Demokratik Güçleri (SDG) ismi altında YPG üzerinden ilerletmesi ve tasarladığı "sınır güvenliği birimleriyle" YPG'yi güvenlik/savunma alanında Şam'dan olabildiğince bağımsız bir aktör konumuna getirmek istemesi, Rusya'nın "tek Suriye" vizyonunu oldukça zedeleyen ve Moskova'yı bir Arap ülkesinde Kürt unsuru üzerinden Washington ile komşuluğa taşıyan bir görüntü oluşturuyor.

Suriye'nin enerji kaynaklarının kontrolünde ABD'nin PYD/YPG'yi söz sahibi yapmak istemesi de yine aynı şekilde Moskova ile Washington yönetimi arasında sert bir mücadeleye yol açıyor.

En son geçtiğimiz günlerde Suriye ordusunun bölgedeki farklı bileşenleriyle beraber Deyr ez Zor'daki enerji kaynaklarını PYD/YPG'nin kontrolünden almak için başlattığı operasyon, ABD liderliğindeki koalisyon güçlerinin gerçekleştirdiği karşı saldırıyla sonuçsuz kaldı.

Suriye'nin yeni anayasa yapım sürecinde ABD ile Rusya arasında PYD/YPG üzerinden lokal plandaki bu tarz enerji kaynaklarına yönelik mücadele önümüzdeki dönemde muhtemel ki şiddetlenerek devam edecek.

Bununla beraber, Suriye'de ABD'nin askeri varlığının kısa vadeli olmayıp tam aksine uzun dönemli bir perspektif içerdiği kanaatini taşıyan Moskova, Washington'ın bölgedeki Kürt vizyonunu -başta Türkiye nezdinde- müttefikleriyle çatışma riski hayli yüksek bir teste tabi tutma yoluyla bu müttefikleri kararlarında "teşvikkar bir tutum" izleyebilir.

Moskova'nın stratejik öngörüsü: Türkiye-ABD/NATO hattında 'nihai kırılma'

Her ne kadar henüz daha ziyade söylem boyutunda gözlense de Ankara'nın "terörle mücadele" kapsamında Afrin'de PYD/YPG güçlerine karşı yürüttüğü operasyonun bir süre sonra bölgede ortaya çıkarabileceği tablonun Türkiye-ABD ilişkilerine etkisi, Moskova açısından uzun vadede stratejik anlamı oldukça yüksek bir jeopolitik kazanım sağlayabilir.

Pek tabii, ABD'yle haddinden fazla yakınlaşan PYD/YPG'nin Türkiye eliyle "hizaya getirilmesi", Moskova'nın kısa vadeli hedefleri arasında yer alıyor. Ancak Rusya'nın Zeytin Dalı başladıktan sonra da olmak üzere uzun bir süredir Esad yönetimi ile PYD/YPG arasında Suriye'nin yeni devlet yapısına dair müzakerelerde bir çeşit moderatörlük görevi üstlendiği dikkate alındığında, Ankara'nın Afrin operasyonuna yaktığı "yeşil ışıkla", Moskova'nın asıl neyi amaçladığı gözden kaçmamalı.

Türkiye'nin bir süre sonra ABD'yle ilişkilerinde girebileceği olası bir çatışma ortamı hem Washington'ın bölgedeki planlarını oldukça zora sokabilme, hem Ankara-Washington hattında ciddi kırılmalara yol açabilme, hem de Türkiye'nin siyasi ve diplomatik açıların ötesinde askeri planda da Rusya'ya ihtiyacının artması gibi Moskova için açılacak bazı "fırsat pencereleri" anlamına gelebilir.

Zeytin Dalı, Afrin merkezine girmeden Menbiç'e yönelebilir

Bu bağlamda, Ankara'yla Afrin'e sınırlı bir operasyon için anlaşılan Moskova'nın, elindeki Kürt kartını tamamen kaybetmeyecek şekilde bölgedeki güç dengeleri ve tarafların askeri yıpranmışlıkları belli bir "kıvama" geldikten sonra, Zeytin Dalı'nın Afrin merkezine ulaşmadan Menbiç'e yönelmesi konusunda Ankara'ya zorluk çıkarmama ihtimali hiç de düşük değil.

Pek tabii söz konusu bu tablo, kısa vadede Moskova açısından kendi ev ödevlerini tamamlamasıyla da yakından ilgili olacak.

Rus üslerine yakın bölgede yer alan İdlib'in kontrolünün bir an önce Şam yönetimine devri

Kremlin'in 2018 ajandasının ilk sıralarında yer alıyor.

Bir süredir Rusya'nın hava desteğindeki rejim ordusunun İran destekli milis kuvvetlerle beraber sahada İdlib'e yönelik çatışmasızlık planını göz ardı ederek Astana mutabakatının aksine operasyonlarını artırması bununla yakından ilgili.

Nitekim bölgede uzun bir süredir etkinlik kazanan Heyet Tahrir Şam gibi El-Kaide bağlantılı "terör örgütlerinin" yanı sıra onlarca muhalif grubun faaliyetleri de son dönemde Rusları rahatsız edici boyutlara vardı.

Bu anlamda, 2017 sonu ve yılbaşını takip eden günlerde Rus üslerine gerçekleştirilen saldırılar ve yine geçtiğimiz günlerde bir Rus savaş uçağı Su-25'in düşürülmesi Moskova'nın bu bölgeye yönelik hedeflerini askeri bir bakış açısıyla yeniden değerlendirmesine neden oluyor.

Ancak öte yandan, Türkiye'nin İdlib'deki sürece dair kolaylaştırıcı bir rol üstlenmesi de Rusya'nın arzuladığı bir durum.

Bölgedeki muhalif grupların ya silah bırakarak "terör örgütlerinde" ayrışıp siyasi süreçte masaya oturmaları ya da Rusya'ya güvenlik tehdidi oluşturmaktan çıkıp geçici bir süreliğine de olsa Türkiye'nin Suriye'deki nüfuz alanlarına doğru coğrafi olarak ötelenmeleri, Moskova'nın şimdilik olumlu değerlendirdiği iki geçerli senaryo.

İdlib'in tamamen muhalifsizleştirilmesi

Ancak bunlar gerçekleşmediği takdirde Kremlin yönetimi İdlib'in tamamen muhalifsizleştirilmesi yolunu takip edebilir, ki bu da İdlib'deki dengelerin askeri güç enstrümanlarıyla yeniden "harmanlanması" anlamına gelebilir.

Bu çerçevede muhtemel ki bir süre daha Moskova, Ankara'nın bölgede kurmayı üstlendiği askeri gözlem noktalarının fonksiyonelliğini kullanıp aynı zamanda Zeytin Dalı'na yaktığı yeşil ışığın feriyile de rejim ordusunun İdlib'de yolunu "aydınlatmaya" çalışacak.

Bu anlamda, Moskova'nın Zeytin Dalı'na dair kendi kırmızı çizgileri de operasyonun gidişatında

önce İdlib-Afrin pazarlığındaki gelişmelerde, daha sonra Şam-PYD diyalogunda, en son olarak da Ankara-Washington hattındaki olası krizlerde daha yakından ve somut bir açıdan görülebilecek.

Bütün bu süreçte Rusya'nın karşılaşılabileceği risklere bakıldığında ise iki husus öne çıkıyor.

Rusya için iki risk

Birincisi, Ankara'nın terörle mücadele kapsamında PYD/YPG'ye karşı yürüttüğü Afrin operasyonunun bir müddet sonra kontrolden çıkıp bölgede Türk-Kürt çatışması olarak adlandırılması muhtemel bir krize yol açması.

Bu senaryonun Moskova'nın sadece Suriye'de değil Ortadoğu'daki bütün hesaplarını alt üst etme olasılığı oldukça yüksek.

Dolayısıyla her halükarda Kremlin, PYD/YPG konusunda ABD'yle de bir şekilde temasta kalmanın ve uzlaşmanın da yollarını aramaya devam edecektir.

İkinci hususu ise Rusya'nın, askeri araçlarla kendi lehine değiştirme imkanına sahip olduğu Suriye'deki denklemi ne ölçüde "yumuşak gücüyle" siyasi sürece kanalize edip kazanımlarını kalıcı hale getirmesi oluşturuyor.

Soçi Kongresi'nde bunun ön sınavını veren Moskova'nın işinin kolay olmayacağını söylemek hiç de abartı değil.

Ancak öte yandan, bölgede Arapından Acem'ine, Türkünden Kürdüne, İsrailisinden Suudisine herkesle konuşabilen tek aktörün henüz hala sadece Rusya olduğu dikkate alındığında, Moskova'nın Suriye'deki siyasi çözüme dair kapasitesini de tamamen ihmal etmek mümkün değil.

Yakın çevresinde yaşadığı güvenlik sorunlarını büyük oranda askeri güç yoluyla çözme yolunu tercih eden Rusların kılcallarına kadar güç ilişkilerinin hakim olduğu Ortadoğu'daki kazanımlarının kalıcılığı için her halükarda günün sonunda "yumuşak güç" unsurlarına başvurmak zorunda kalacak olması ise tarihin ironisi olsa gerek...

Dr. Kerim Has, Moskova Devlet Üniversitesi Öğretim Üyesi

Kaynak/Source: